

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Shemot

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1836 oder 1837]

ח רתסא תלגמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8818

אחשורוש צור קעניגין אסתר
 אונד צו דעם יודען מרדכי: אוך
 האבע שאן דאז הוין המן'ס אן
 אסתר געגעבען, נאָדעס מאן
 איהן אן אייגען גאלגען גע.
 הענקט, בלאַס דאַרום, דאַס
 ער זיך אן דיא יודים פֿער-
 גריפֿען. (ח) איהר אַבער
 שרייבט אים נאָמען דעם קע-
 ניגס, וואָס אייך פֿיר דיא
 יהודים גוט דינקט, אונד בע-
 זעגעלט עס מיט דעם קעניג-
 ליצן אינוועגעל; דען יענעס
 שרייבען, דאָז איינמאהל אים
 נאָמען דעם קעניגס געשריע-
 בען, אונד מיט דעם קעניגלי-
 צען אינוועגעל בעלעגט אונט,
 איזט נון שאָן ניכט צוריק צו
 געהמען. (ט) אַלסבאַלד וואור-
 דען דיא געהיימשרייבער דעם
 קעניגס גאָך אום דיעזעלבע
 צייט, אַלס אַם דרייא אונד
 צוואַנציגסטען טאָג דעם דרייט-
 טען מאָנאַטס, דעם מאָנאַטס

הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרֶשׁ לְאַסְתֵּר
 הַמַּלְכָּה וּלְמַרְדֳּכֵי הַיְהוּדִי הַנֶּה
 בֵּית־הַמֶּן נָתַתִּי לְאַסְתֵּר וְאֶתֹ
 תְּלוּ עַל־הָעֵץ עַל־אֲשֶׁר־שָׁלַח
 יָדוֹ בַּיְהוּדִים: (ח) וְאַתֶּם כָּתְבוּ
 עַל־הַיְהוּדִים כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם
 בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וְחַתְמוּ בְּטַבַּעַת
 הַמֶּלֶךְ כִּי־כָתַב אֲשֶׁר־נִכְתַּב
 בְּשֵׁם־הַמֶּלֶךְ וְנִחַתּוּם בְּטַבַּעַת
 הַמֶּלֶךְ אֵין לְהָשִׁיב: (ט) וַיִּקְרָאוּ
 סְפָרֵי־הַמֶּלֶךְ בְּעֵת־הַהִיא
 בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁרִישִׁי הוּא־חֹדֶשׁ סִיוָן
 בְּשָׁלוֹשָׁה וְעֶשְׂרִים בּוֹ וַיִּכְתַּב
 כָּכָל־אֲשֶׁר־צִוָּה מַרְדֳּכֵי אֶל־

י"ח י"ח היה'ים

סיון בערופֿען, אונד אַללעס נייער געשריעבען, וואָס מרדכי אויפֿטרוג אן דיא יודים, סאַ-
 טראַ

ר ש י

(ז) הנה בית המן וגו'. ומעתה הכל רואים שאני חסן בנס וכל מה שתאמרו יאמינו הכל
 שמאיתי הוא לפיכך אין לריבין אתם להשיבם אלא נתנו ספרים אחרים כטוב בעיניכם: (ח) אין
 להשיב. אין נאה להשיבו ולעשות כחב המלך בזיוף:

ככתבה

ב א ו ר

איכבה וגו', אלא ודאי אמות מחמת לער, ולכן אס טובה אני בעיניו וגו': (ו) הנה נחתי
 וגו', כלומר מה שהיה בידי לעשות כבר עשיתי, במה שנתתי בית המן לאסתר ואותו תלו
 וגו', כי עי"ז מפורסם ונגלה שאינו מלכות המלך לזרור את היהודים, אמנם יותר אין בידי
 לעשות, כי הכתב הראשון אשר נכתב וגו' אין עוד להשיב, כי כן דתי פרס ומדי ולא יעבור:
 (ח) ואחם כחבו, כפילת הכנוי לעורר על ההיפך, כי דוע מס' נתיבות השלים להרננ"ג מן ז"ל,
 כלומר אני לא אובל לעשות עוד דבר, אבל אתם כתבו כחב שנית וגו', ובדלוי אזה יועיל לכם,
 עי"מ שהקדמתי לעשות בעבורכם: (ט) בעת ההיא בחדש השלישי, אמר הרלכ"ג וז"ל ידמה
 לרוב בעטו של המלך על דבר המן לא השתדלה אסתר לזוא לפניו עד אשר זמן יתכן בו שחשך
 חמת המלך, או אולי המתינה עד ראותה אס תקרא לפני המלך, וכאשר ראתה שעבר זמן רב
 ולא נקראה הוכרחה להתיר עלמה למיתה להשיב מחשבת המן, או נחקנלו אלו שתי הסבות ע"ב,
 או שהמשיך הזמן בעבור שהיתה לריבה ללכת פעמים רבים אל המלך, מטעם שזכרנו לעיל (ס'
 ג')

הַיְהוּדִים וְאֵל הָאֱחָשֵׁדְרָפְנִים--
וְהַפְּחֹת וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת אֲשֶׁר
מֵהֶדּוּ וְעַד-כּוּשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים
וּמֵאָה מְדִינָה מְדִינָה וּמְדִינָה
כִּכְתָּבָה וְעַם וְעַם כָּל־שָׁנֹו וְאֶל--
הַיְהוּדִים כִּכְתָּבָם וְכָל־שׁוֹנֵם:
(י) וַיִּכְתֹּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֶחָשׁוּרֶשׁ
וַיַּחֲתֵם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח
סְפָרִים בְּיַד הַרְצִיִם בְּסוּסִים
רֶכְבִּי הַרְכָּשׁ הָאֶחָשֵׁתְרָנִים בְּנֵי
הַרְמָכִים: (יא) אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ
לַיְהוּדִים וְאֲשֶׁר בְּכָל־עִיר-וְעִיר

טראפען, פאשאס אונד פאָר.
שמעהער דער לענדער, פאָן
הידו ביה כוש, הונדערט אונד
זיעבען אונד צוואנציג לענדער,
פיר יעדעס לאַנד נאך זיינער
שריפטאָרט, אונד פיר יעדעס
פאָלק נאך זיינער שפראַכע;
אויך אַן דיא יהודים נאך איהם
רער שריפט אונד מונדאָרט,
(י) כוּשׁ דַעַם נֶאֱמַעַן דַעַם קַע.
ניגם אונטערשריעבען, אונד
מיט דעם קעניגליכען אינווע.
געל בעזיעגעלט, וואורדען דיע.
זע בריעפע אַבגעשיקט דורך
רייטענדע באַטען אויף שנעללע
פֿיסגען ראַסען, דראַטעדאָ
רען אונד מוילטהירען, (יא) דאַס
דער קעניג נעהמליך אַללען
יהודים אין יעדער שטאָרט
פֿרייאַ

להקהל
ר ש י

(ט) ככתבה. באומיות שלה: כלשונו. היא הכור: (י) ביד הרלים. רוכבי סוסים שניה להם
לרוץ: האשחורנים. מין גמלים הממהרים לרוץ:
ואללם

ב א ו ר

(ג'): (י) ויכתוב, ויחתום וישלח ספרים, כדלעיל (ג' י"ב): הרצים בסוסים וגו', הנה זכר
הכתוב ד' שמות של חיות, ולדעת השפרשים אינם כי אס ב' או ג' מינים. כי לדעת הרלב"ג
רוכבי הרבש מנאך הרלים בסוסים, להיות הרבש ממין הסוסים יותר קלי המרוץ כמובן בספר
מלכים, וכן לדעת הראב"ע שאמר טעם הרבש מרוב המלך שאין כמותם, ולדעת הרב אבן
יחיאל הורכבו על שני מיני סוסים, גם המלומדים לך הם הרבש, גם שאינם מלומדים, כי
לרוב הנחילה לקחו מכל הבא בידם. ובאם האשחורנים בני הרמכים הסכימו שלאשתן שהם הפרדי'
בני הסוסיא, כי רמכא כללון ערבי היא הסוסיא כל"הק; ואמרו עוד שני הסוסיות חזקים
שבני האתונות, ומתמידים מאד בהליכה בלי עיפות, והרב אבן יחיאל אמר עוד שטעם אשת
גדול הערך ותרון תרגום שנים, והוא הפרד הולא מנ' מינים הסוס והאמור ע"כ. אמנם לדעת
רש"י ז"ל הוא מין גמלים הממהרים לרוץ, והם מלוים בארץ פרס ונקראו בלע"ז (דרקחערטר).
ויחבן לפרש המאמר בזה, הרלים בסוסים הוא שם כלל, לאמר שהיו הרלים רוכבים ולא
הולכים, וכן נראה דעת רש"י, באמרו ביד הרלים, רוכבי סוסים שניה להם לרוץ ע"כ, ואס"כ
פרט ג' מינים, דהיינו שהיו רוכבי הרבש, ורוכבי האשחורנים, ורוכבי בני הרמכים, וכן הוא
מתורגם אשכנזי': (יא) אשר נתן המלך, רשות ליהודים לעמוד על נפשם, כי מתחלה אחר
הדת הראשונה לא עמד בהן רוח כלל לעמוד נגד אויביהם, אף כי אס עמדו לא היה מועיל להם,
בעבור רוב עמי המלך גם חילו הרב שהיו קמים נגדם, אבל עתה אחרי שנתלה המן בעבור
עלתו ונודע שחתם אבוד היהודים בטבעת המלך שלא מדעתו, ואסתר ומרדכי נושאי חן בעיני
המלך, הנה חיל המלך ורוב עמו ימשיכו את ידם מדבר הזה, ויקל להם לשלוט בהמעטים אשר
שאנאחם אותם יעשו כפרהסיא נגד רלון המלך, ויתלו סרחונם בהדת הנחנה ע"י המן, וביותר
באדם

להקהל ולעמד על-נפשם
 להשמיד להרג ולאבד את-כל-
 חיל עם ומדינה הצרים אתם
 מן ונשים ושללם לבוז: (יג) ביום
 אחד בכר-מדינות המלך
 אחשורוש בשלושה עשר לחדש
 שנים-עשר הוא-חדש אדר:
 (יד) פתשגן הכתב להנתן דת
 בכל-מדינה ומדינה גלוי לכל-
 העמים ולהיות היהודיים עתודים
 כיום הזה להנקם מאיביהם:
 (טו) הרצים רכבי הרכש
 האחשתרנים יצאו מבהלים
 ורחופים בדבר המלך והדת נתנה
 בשושן הבירה: ס (טז) ומרדכי
 יצא מלפני המלך בלבוש

פריא נענעבען, צור ערהאל-
 טונג איהרעס לעבענס צוזאמ-
 מען צו טרעטען, אונד דיא
 צוזאמימען געראטטעטען יע-
 דעס פאלקעס אונד לאנדעס,
 דיא זיא פיינדזעליג בעהאנ-
 דעלן, זאמטט ווייבערן אונד
 קינדערן אומצוברינגען, צו
 פערטילגען אונד אויסצוראט-
 טען, אונד איהרע גוטער צו
 פלינדערן, (יג) אויף איינען טאג
 אין אללען לאנדען דעם קעניגס
 אחשורוש, געהמליך דען דרום
 צעהנטען טאג דעם צוועלפטען
 מאנאטס, דעם מאנאטס אדר.
 (יד) איינע אכשריפט דיעזעס
 שרייבענס זאללטע אין יערעם
 לאנדע, אלס איין עדיקט, עפ-
 פענטליך פיר אללע אונטער-
 טהאנען אויסגעגעבען ווער-
 דען; אונד דאמיט אויך דיא
 יהודים אויף דיעזען טאג פאר-
 בערייטעט זיין מאגען, פאן
 איהרען פיינדען ראכע צו נעה-
 טען. (טו) דיא אילבאטהען
 אויף מוול אונד ראם, גינגען
 אייסערסט שנעלל מיט דען

יתיר ו' עהידים קרי מלכות

קעניגליכען בעפעהלען אב, אונד דאן עדיקט וואורדע אין דער רעזידענץ שושן אויסגי-
 געבען. (טו) אויך קאם טרדכי פאם קעניגע הערויס אין איינעם קעניגליכען געוואנדע,

דיים

ר ש י

(יא) ושללם לבוז. כאשר נכתב בראשונות ובזה לא שלמו את ידם שבראו לכל שלל נעשה
 לשום ממין: (יג) פתשגן. חוגרת מפורש: (יד) מבוקלים. ממהיים אותם לעשות
 מהרה לפי שלל היה להם פנאי שהיה להם להקדים רגלים הראשונים ולהענינם:
 ותכריך

ב א ו ר

כשהם מובטחים בשם המלך שלא יענשו על הריגתם, אבל גם הורשה להם לעשות כש ברצונם
 אף שללם לבוז ולהיותם מורדים במלכות, אחרי שנודע להם שאינו באמת מרצון המלך לנידוד
 את היהודים: (יג) גלוי לכל העמים, כדי שלא יסמכו עוד על הכתב הראשון, ולהיות גם
 היהודים וגו': (יד) רכבי הרכש האחשתרנים, לא יזכור הכתוב כאן כי חס ב' מינוח,
 ויבא מזה כאלו שם בני הרמכים דלעיל הוא חס אר לאחשתרנים, כעצם שהזכירו לעיל מפי

קלת

מגלת אסתר ח

חרגום אשכנזי פג

מִלְכוּת תְּכַלֵּת וְחֹזֵר וְעֵטְרָת זָהָב
גְּדוּלָּה וְתַכְרִיךְ בּוּץ וְאַרְגָּמָן
וְהַעִיר שׁוֹשֵׁן צְהָלָה וְשִׁמְחָה:
(טו) לַיהוּדִים הִיְתָה אֹרְחָה וְשִׁמְחָה
וְשׁוֹשֵׁן וַיִּקָּר: (יו) וּבְכָר־מְדִינָה
וּמְדִינָה וּבְכָל־עִיר וְעִיר מְקוֹם
אֲשֶׁר דִּבְרַתְהֶמָּלֶךְ וּדְתוֹ מִגִּיעַ
שִׁמְחָה וְשׁוֹשׁוֹן לַיהוּדִים מִשִּׁתָּה
וַיּוֹם טוֹב וְרַבִּים מֵעַמֵּי הָאָרֶץ
מִתִּיהָדִים כִּי־נִפְלַת פֶּתַח־הַיהוּדִים

הויממעלבלויא אונד ווייס, איי
נעם ברייטען גאלדענען גורט,
אונד איינעם בונד פאן ביסום
אונד פורפור, אונד דיא
שטארט שושן פראהלאקטע
אונד וויכצטע. (טו) בייא דען
יהודים וואר ערלייכטונג אונד
פריידען. פעסטע אונד וואננע
אונד העררליכייט פאללאויף.
(יו) זא אייך אין יעדעם לאנדע
אונד אין יעדער שטארט,
וואהין דער קעניגליכע וויללע
אונד זיין בעפעהל געלאנגטע,
וואר פריידע אונד וואננע בייא
דען יהודים, אונד וואהללע.
בען אונד פעסטטאגע. יא,
פיעלע פאן דען פעלקערן רעם
לאנדעם היעלטען זיך צו דען

עליהם

יהודים, דען דיא פורכט פאר דענועלכען וואר איבער זיא געפאללען.

אם

ה ש י

(טו) ותכריך בוך. מעטה בוך עלית. העשוי להטעף: (יו) מתיהדים. מתגיירים:

ועשי

ב א ו ר

קלת המפורשים, ואפשר שגם הגמלים שזכר רש"י היו מורכבים עם סוסיות, או שהכתוב מקלר
ולא זכר באמת כי אם קלתם: (טו) ועטרת זהב גדולה, יש להתנון שכל הספר כשהוא זוכר
עדי המלך שנראו יבנהו בשם כתר, וכאן אמר עטרת, גם אם התכריך הוא אדרת (כדעת
רש"י והראב"ע), מה ראה להביא העטרת בין הלבוש והתכריך, אבל יהיה מקומה אחרי שניהם,
ואם שהתכריך הוא קצוט הראש כדעת הרלב"ג אין שם מקום לעטרת זהב כלל. והרב אבן ישיא
אמר שאין לחשוב כי העטרת היתה נחונה על ראשו כי לכובדה לא יכולה, אבל היה באוהל הנקרא
בלשונם (בהדרח"ק), אשר לה ד' עלים מד' ראשותיה ומוליכים אותה ד' אנשי מד' קלותיה, והיתה
מכוסה מנוף וארגמן, ועל האוהל הניח היתה תקיעה עטרת זהב גדולה, אשר היתה סוכנת ועושרת
את כל האוהל ע"כ, ויתורגם א"כ עטרת כל"א (קרח"ק), אמנם לא משמע תואר התכריך הזה מלאון
הכתוב והוא דחוק מאד, ולכן יותר נכון לפרשו על המתגורת הסובבת את כל הגוף (דער גירטען),
או נעם סוכרת שהביא המחרנס הארמי לעיל, ומוסב על הלבוש שהיה מוקף זהב על כל זוליו,
ויתורגם כל"א (ויט ברייטען גהודענען טרעסטען), וטעם שם תכריך נכון כדעת הרלב"ג וז"ל
אחשוב שזה התכריך היה על ראשו והיה משש ובגד אדום ע"כ, וכמו המלכות שיעטפו בו
יושבי המזרח את ראשיהם, ונקרא כלע"ז (טורבחן, בוגר): והעיר שושן צהלה ושמחה, אף
שאר העמים שבה קוץ מהיהודים, כי אם גם לא היו שמחים באמת, היו מראים עצמם כשמים
כי נפל פחד מרדכי עליהם: (טו) ליהודים היחה אורה, אמרו שהיא לאין להלה כי בעת
הנרות ידמה לאדם כאלו הוא נמושך, ומד מן חנניא אמר שענינו אורה ממש שהדליקו אנוקות
גם נרות רבות לפרסומי ניסא, וכמו שהמנהג עוד בימינו בעת שמחה גדולה, וכן היא מתורגם
אשכנזי ויקר, שהיו סבנדים אותם העמים בעבור גדולת מרדכי נבית המלך (הרלב"ג):
(יו) מתיהדים, קלתם פראוהו מתגיירים, וקלתם אמרו טעמו נעם יש מתעשר ואין כל,
הטעם

האזנה

עליהם: ט (א) ובשנים עשר
חדש הוא החדש אדר בשלושה
עשר יום בו אשר הגיע דבר
המלך ודתו להעשות ביום אשר
שברו איבי היהודים לשלום
בהם ונהפוך הוא אשר ישלטו
היהודים המרה בשנאייהם:
(ג) נקחלו היהודים בעריהם
בכל מדינות המלך אחשורוש
לשלה יד במבקשי רעתם ואיש
לא עמד בפניהם כי נפל פחדם
על כל העמים: (ג) וכל שרי
המדינות והאחשור פנים
והפחות ועשי המלאכה אשר
למלך מנשאים את היהודים
כי נפל פחד מרדכי עליהם:

ט (א) דרריאצעהנטען
טאנע דעם צוועלפ
טען מאנאטס, דעם מאנאטס
אדר, דא דער וויללע דעם
קעניגס אינד זיין בעפעהל צור
אויסאיכונג געלאנגען זאלל
טע; דער טאג, אן וועל
כעם דיא פיינדע דער יהודים
געהאפֿט, נאך וויללקיהר
איבער זיא צו שאלטען, אונד
עס דאהן אומגעקעהרט וואר=
דע, דאס דיעזע מיט איהרען
פיינדען נאך וויללקיהר שאל
טען קאנטען: (ג) פֿערזאמי
מעלטען זיך דיא יהודים אין
איהרען שטעדטען, אין אל
לען לאנדען דעם קעניגס
אחשורש, האנד צו לעגען אן
אללע, דיא איהר אונגליק
וואללטען; אונד ניעמאנד בעי
שטאנד פֿאר איהנען, דען
איהרע פֿורכט וואר איבער אל
לע פֿעלקער געפֿאללען; (ג) אויך
אללע פֿירשטען דער לענדער,
דיא סאטראפען, דיא פֿא
שאס, אונד אללע דיא דען
קעניגליכן עמטערן פֿארשטונ.

דען, ערהאבען דיא יהודים, ווייל דיא פֿורכט פֿאר מרדכי איבער זיא געפֿאללען וואר;

ר ש י

ט (ג) ועושי המלאכה. אותם שהיו ממונים לעשות לרבי המלך:

עשרת

ב א ו ר

והטעם הנכון שהיו מראים עלמם בשמחתם כאלו הם יהודים, וזה שאמר הכתוב שמחה וששון
ליהודים משתה ויום טוב, וגם רבים מעמי הארץ מחיהדים, כלומר מתנהגים בזה הדרך, עשו
שמחה ומשתה ויום טוב וכמו שאמרנו לעיל:
ט (א) ונחפוך הוא, הדבר, על משקל ונשלות ונחמוס: (ב) ואיש לא עמד בפניהם,
קלתם חשנו היות הטעם שלא קם איש נגדם והם הרגו כל מי העולה על רוחם
שהוא מאויביהם, אבל באמת לא היה להם רשות כ"א להקהל לעמוד על נפשם, ולא להשמיד כי
אם הנרים אותם, ועגס המאמר שמן הקמים נגדם לא עמד איש זמן רב כי אם נפל במלחמה, כי אף
שאנאת הסכימו ללחום נס, מ"מ לא היה בהם עוד רוח כי נפל פחד היהודים עליהם, וכן
כתיב (יהושע כ"א) ואיש לא עמד בפניהם מכל אויביהם, שמן הידוע שלחמו נגדם: (ג) ועושי
המלאכה